

Ekspertai buvo informuoti, kad atšaukiamas numatytas galutinis strategijos suderinimo posėdis. Atmesti visi esminiai siūlymai, o patvirtintoje strategijoje matome etninę kultūrą tik kaip pasirenkamą dalyką 5-12 klasėse.

Toks modelis ekspertų buvo atmestas kaip nepriimtinas todėl, kad etninė kultūra yra kiekvieno žmogaus kultūrinis pagrindas ir ji turi būti pagrindinių mokslų sąrašė. Etninės kultūros mokymo patirtis rodo, kad vien tik etninės kultūros pamokos be praktikos neduoda norimų rezultatų - mokiniai žvelgia į tautinę kultūrą kaip į nereikalingą ir trukdančią senieną ir etninę kultūrą jie pradeda vertinti dar blogiau.

Tik tose mokyklose, kur pamokos derinamos su renginiais, jaunuoliai gali pajusti etninės kultūros gyvybę, naudą ir teikiamą džiaugsmą, Tuomet jie priima tradicinę kultūrą teigiamai ir mielai naudojami savo gyvenime. Tačiau gyvosios etninės kultūros renginiai turi vykti nuolat, reikalauja gero mokytojo pasiruošimo ir nelengvo darbo, todėl sėkmė lydi ten, kur sutvarkomas tinkamas apmokėjimas už mokytojo darbą.

Modelis nepriimtinas ir dėl to, kad nėra numatyta jokia pasirinkimo tvarka. Nurodytose klasėse egzistuoja tik tikybos-etikos pasirinkimas, tačiau strategijoje tai nesutapatinama su etninės kultūros pamokomis- taigi viskas kybo ore. Kadangi etninės kultūros pamokos be praktikos mokinių yra nevertinamos, didžiausia tikimybė, kad labai greitai pasirodys, kad mokiniai nesirenka etninės kultūros pamokų, ir tai reikia suprasti, jog etninės kultūros pamokos yra nereikalingos. Tokiu atveju ministerijos priimta etninės kultūros strategija tampa ne naudinga, bet žalinga.

Etninė kultūra turi būti mokoma kaip gyvenimo būdo sistema, besiremianti į tautos vertybes ir galinti išugdyti stiprų žmogų, gebantį spręsti šiuolaikinio pasaulio iššūkius, kurti savo ir aplinkinių sėkmingą ir visavertį gyvenimą Lietuvoje, stiprinant mūsų valstybę. Tai turėtų tapti laimingo gyvenimo mokymu. Kol nesimato prošvaisčių, kad tai bus sprendžiama valstybiniu mastu, tol visa viltis lieka šviesūs mokyklų vadovai ir mokytojai.

Dažnai mokyklų vadovai rodo Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintą visoms mokykloms bendrąjį ugdymo planą, kur nėra nė žodžio apie etninę kultūrą. Tačiau net ir tokiomis nedėkingomis sąlygomis išmintingi mokytojai suranda nišą tautinei kultūrai mokykloje.

Etninės kultūros mokymui pamokų metu nesunkiai randama vieta pradinėje mokykloje. Kaip gražų pavyzdį galima būtų nurodyti Kauno „Šilo“ pradinę mokyklą, ten visas ugdymo procesas

labai susietas su etnine kultūra.

Pagal ugdymo planus 5-11 klasėse yra tam tikras valandų skaičius, kurias panaudoti gali ir etninei kultūrai mokykla savo nuožiūra. Deja, tik keletas mokyklų Lietuvoje išnaudoja šią galimybę.

11-12 klasėse pasirenkamame menų modulyje galima mokyti integruotų menų dalykų, ir šioje vietoje labai tinka etninė kultūra, kurioje integruoti įvairūs menai. Sėkmingai tai taiko savo pamokose muzikos mokytojas Česlovas Krikščiūnas Kaišiadorių Algirdo Brazausko gimnazijoje.

Labai svarbu, kad etninė kultūra pamokose būtų mokoma šiuolaikiniu taikomuoju pobūdžiu, kad mokiniai ją suvoktų kaip vertybę, galinčią įprasminti, praturtinti ir papuošti jų gyvenimą. Todėl etninės kultūros mokytojai turi būti eruditai, aiškiai suvokiantys etninės kultūros vertybes laiko ir šiuolaikinio pasaulio erdvėje bei gebantys kūrybingai taikyti etninę kultūrą dabarties sąlygomis.

□□□□□□□□□□Klasių auklėtojai gali paskatinti auklėtinius dalyvauti tautinės kultūros renginiuose. Vyksta nemažai įvairių kalendorinių švenčių, kur belieka tik atvykti su vaikais ir dalyvauti. Tačiau jų nėra pakankamai ir ne visos jos rengiamos tinkamai. Išėitis- rengti savas šventes, kviesti pagalbininkus. Tinkamai pravestos šventės nepalieka abejingo nė vieno jaunuolio. Menkai išnaudojamos iniciacinės šventės- retai kur mokytojai surengia įspūdingą perėjimo iš vaikystės į paauglystę šventę, paliekant pradinę mokyklą. Gimnazistų krikštynos garsėja savo nusibodusiu banalumu. Teko rengti priėmimo iš paauglių į jaunimą šventę didingajame Medžiokalnyje. Rudens Lygiadienio vakarą keturių Kelmės gimnazijos klasių naujokai ėjo pažinimo ir išbandymo taku, susipažindami su senosiomis legendomis, jaunuolio vertybėmis, duodami prie aukuro ugnies priesaiką būti doriems Lietuvos jaunuoliams, gerbiantiems protėvių palikimą. Tai įspūdziai ir atmintis visam gyvenimui, kurių neįmanoma būtų suformuoti įgrisusiuose mokyklos rėmuose. Labai gera praktika rengti etnokultūrinės moksleivių stovyklas, kur jaunimas net tik išmoksta daug naudingų įgūdžių ir gauna svarbių žinių, bet atitrūkę nuo vartotojiškos kultūros ir nesveikos priklausomybės nuo šiuolaikinių technologijų, bendrauja tarpusavyje sveikoje aplinkoje, pažįsta gimtojo krašto grožį, išmoka gyventi natūralios gamtos apsuptyje.

Per pasaulį eina liaudies šokių pakilimo banga. Tai tikra džiaugsmingų emocijų ir nuostabaus bendravimo šventė, į kurią veržiasi ir Lietuvos vaikai, pavyzdys- Kauno „Purienu“ vidurinė mokykla, kur vakaronių šokėjai skaičiuojami šimtais. Tačiau tokią galimybę turi retas Lietuvos moksleivis.

Etninės kultūros taikymo renginiuose galimybės beribės. Buvau nustebintas, kai gavau pakvietimą su folkloro ansambliu padėti dvyliktokams padaryti siurprizą Šiaulių „Saulėtekio“ pedagogams mokytojų dienos proga. Po kelių prisistatymo galingų žemaitiškų dainų prapliupo ovacijos, ir po to bemaž du šimtai dvyliktokų ir mokytojų kartu su mumis džiaugsmingai dainavo, suko ratelius, šoko tikroje gyvoje šventėje.

Didelė klaida sutapatinti etninę kultūrą vien su koncertavimu- būtina, kad jaunimas pajustų gyvos kultūros dvasią. Todėl didelė atsakomybė tenka renginių organizatoriams įtraukiant visus į veiksmą. Žinoma, sėkmė lydės ir tuos, kurie turės geresnius etninės kultūros įgūdžius (o juos geriausia įgyti pamokų metu).

Folkloro ansambliuose yra galimybė paruošti jaunuolius, turinčius didelius etninės kultūros gebėjimus, galinčius tapti vedėjais mokyklos, klasės renginiuose, o taip pat savo artimųjų ar draugų aplinkoje. Folkloro ansambliai gali tapti ne tik savo mokyklos etninės kultūros gyvenimo ašimi, bet ir reikšminga jėga, išjudinančia kultūrinį gyvenimą platesnėje bendruomenėje, mieste, rajone. Ne kartą teko stebėti, kaip moksleiviai suteikia daug džiaugsmo ir moko renginiuose žymiai vyresnius suaugusius, įtraukdami juos į gyvą veiksmą.

Aukšto lygio ansamblio vadovų svarbaus darbo dėka galima suburti mokyklose stiprius tautinės kultūros kolektyvus. Ir tik tuomet, kai mokyklos vadovai supranta šio darbo svarbą. Tinkamiausias pavyzdys- visoje Lietuvoje garsusis „Gilės“ klubas iš Kauno katalikiškos „Ažuolo“ mokyklos, kuriam vadovauja du etatiniai darbuotojai. Vaikai „Gilėje“ ruošiami visapusiškai: mokomi dainavimo, muzikavimo, šokių, amatų, užgrūdinami žygiuose, dalyvauja talkose, švenčia šventes, mokomi tautos vertybių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių. Kai gyvai užtraukia dainą „Gilė“, visiems aplinkui esantiems. tenka pagarbiai nusilenkti prieš tokią jėgą. Ši veikla žinoma labai plačiai, bet jos patirtimi nesinaudojama. Tuo tarpu silpni, mažai remiami folkloro ansambliai, dažniau kelia pašaipą ir gailėstį, negu stiprina jaunimo motyvą domėtis gimtąja kultūra.

Vis dėlto minėtomis etninės kultūros taikymo galimybėmis pasinaudoja vos viena kita

Lietuvos mokykla. Dėl Lietuvos spartaus tuštėjimo, jaunimo emigracijos, prastų savęs naikinimosi rodiklių, didelė atsakomybė tenka švietimo sistemai. Švietimo ir mokslo ministerija per dvidešimtmetį lengvai įvedusi naujų pamokų, atlikusi ne vieną reformą, nieko esminio nenuveikė asmenybės ugdymo pagrindo etninės kultūros srityje, nors yra net priimtas Etninės kultūros globos pagrindų įstatymas, kuriame etninė kultūra traktuojama kaip nacionalinio saugumo pagrindas. Laisvoje Lietuvoje lietuviška kultūra lieka užribyje. Mokyklos, uždarinėjamos dėl vaikų stygiaus, turėtų būti labiausiai suinteresuotos ugdyti tvirtų pažiūrų jauną žmogų, gebantį gyventi, šeimas kurti Lietuvoje, tačiau dabartinis mokymo modelis rodo, kad švietimo sistema nerūpestingai kasa sau duobę. Ar turės visuomenė jėgas sugrąžinti tautos vertybėms deramą vietą ir pagarbą? Laukimas tampa naikinančiu ir nusikalstamu...

Valdas Rutkūnas